

Een

Ge

boren

Leu

genaar

Van:

K. Waterhouse

W. Hall

Leitz A 75

Leitz A 75

Leitz A 75

Leitz A 75

Leitz A 75

Leitz A 75

Christien Emmink

Gerard Visser

Lies Visser

Arthur Peereboom

Annemarie

Rita

Wim Visser

Miep

Fien Berghegge

Ton v. Otterloo

Wilma v. Klaveren

Bart Scheepens

Thea Roding

Corry Arends

Edgar Danz

Hona van Wijk

Regie: Leo Beyers

Dekor: Maurits
Buma

EEN GEBOREN LEUGENAAR....

Dit stuk is niet zomaar een verheerlijking van de fantasie. Alleen met fantasieën kan men een bestaande orde niet veranderen. Ook wordt er geen kritiek geuit op onze samenleving. Er worden alleen maar beelden opgeroepen en situaties getoond.

- een doodgewone stad met uniforme huizen en een doorsnee gezin

vaststaande meningen
geen begrip voor het andere
ieder weet zijn taak
- kent zijn plaats
een fantasieloos leven
van slapen... eten... werken
al twee generaties lang

- een jongen die over een grotere intelligentie en meer fantasie beschikt dan zijn omgeving

niet volwassen
zonder begeleiding
zichzelf niet is
- niet worden kan
verstikt in zijn milieu...
vlucht in fantasieën...
dromen... leugens?
ik leef
in een andere werkelijkheid
... met mijzelf... als man...
als schrijver
... en als dirigent
al jarenlang

- steeds nieuwe werelden van tomeloze fantasieën zijn noodzakelijk
een uiteindelijke kans te breken met de omgeving verzandt

twijfel, hoop en onzekerheid
een eigen leven
zichzelf zijn
- of ontvluchten
en als geen uitweg mogelijk is?
rest dan...
een fantasieloos leven...
aanpassing... zekerheid...
slapen... eten... werken...

Beelden en situaties die niet gebaseerd zijn op grote tragedie-effecten als moord en verraad, maar op de slopende optelsom van kleine tegenslagen en onderlinge spanningen. Beelden en situaties waarvan wij hopen dat U, toeschouwer, ze aan kritiek onderwerpt.

TOELICHTING

Zonder de voorstelling te hebben gezien, kan het programma van "Een geboren leugenaar" bij de leerlingen enkele vragen oproepen. Waarom b.v. zijn de namen van de personages gedeeltelijk in ordners ondergebracht; wat betekent de tekst op de achterzijde; en waarom is de "inhoud" van het stuk in een dergelijke fragmentarische vorm weergegeven? Om het stuk in de klas voor te bereiden is het misschien mogelijk aan de hand van deze toelichting het programma met de leerlingen door te spreken. Dit zal zeker de betrokkenheid bij de voorstelling stimuleren.

HET STUK.

In het stuk maken we kennis met een doorsnee familie, wonend in een doorsnee huis. Men eet, slaapt, en werkt in een levenspatroon dat van dag tot dag nauwelijks verschilt. Het leven van de fam. Visser bestaat uit dagen die maar passeren en waarin niets gebeurt dat van werkelijke betekenis is. De sfeer van zo'n leven is door de Poolse schrijver Witold Gombrowicz in zijn "dagboek" als volgt getypeerd:

zondag

Een tragedie.
Ik heb rondgelopen in de regen,
de hoed over mijn oren getrokken,
met opgeslagen kraag, de handen
in de zakken. Daarna ben
ik naar huis teruggekeerd. Ik ben
opnieuw uitgegaan om iets
te eten te kopen.
En ik heb het opgegeten.

Gombrowicz noemt een dag uit zijn leven, waarvan hij zich realiseerde dat deze van geen werkelijke betekenis was, een tragedie.

Voor de toeschouwer zou het leven van de fam. Visser een aaneenschakeling van zulke dagen kunnen betekenen en eveneens een tragische indruk kunnen

maken. Zij zelf ervaren dit niet zo. Het is een milieu waarin de mensen niet meer ontvankelijk zijn voor nieuwe indrukken en geen ontwikkeling meer doormaken.

In deze verstarring heeft alles zijn eigen plaats (dit heeft ons aan ordners doen denken), ieder heeft zijn meningen en principes waarvan hij nooit meer zal afwijken. Een levensklimaat dat van generatie op generatie nauwelijks veranderd is.

Bij de fam. Visser heerst bovendien een situatie waarin geen werkelijk contact met elkaar mogelijk is. Ieder tobt met zichzelf en heeft nauwelijks aandacht voor de ander.

De grootmoeder heeft haar verleden en haar ziektes. Hoewel zij een eigen plekje heeft (de hoek van de bank), is er in feite geen plaats meer voor haar.

Ook de vader heeft zijn eigen wereld: zijn zaak.

De moeder heeft haar huishouden. Zij is steeds bezig! Ieder uur van de dag. Voor haar zijn de keuken en de netheid van het huis het belangrijkste.

Zelfs de zoon Wim heeft zijn eigen wereldje. Een wereld die bestaat uit fantasieën, waarvan hij het middelpunt is, en waarin hij schijnbaar de kans krijgt zichzelf te ontplooiën. Een wereld waarin hij zich thuisvoelt.

De omgeving waarin Wim leeft begrijpt al zijn fantasieën niet. De mensen in zijn milieu noemen hem eenvoudig "een geboren leugenaar", en daarmee is de zaak voor hen afgedaan.

Ook de toeschouwer kan de fantasieën van Wim domweg belachelijk vinden. Hij kan zich echter ook afvragen waarom Wim zich verschuilt in een wereld van fantasieën. In wezen is dit gedrag van een zeventien-achtienjarige jongen toch erg onvolwassen. Hij is inderdaad een buitenbeentje: intelligenter dan zijn omgeving en met een ongebreidelde fantasie. Een jongen

die de juiste leiding nodig heeft om tot een evenwichtige persoonlijkheid uit te kunnen groeien. Zijn ouders kunnen hem die niet geven. Door het onbegrip van zijn omgeving is hij steeds aangewezen op zichzelf, op zijn eigen onvolwassenheid.

Zonder de konsekwenties hiervan te voorzien, verlooft hij zich tegelijkertijd met drie, van karakter geheel verschillende meisjes. Het is tragisch en komisch, tegelijkertijd. Twee van hen interesseren zich eigenlijk niet voor de persoon "Wim". Voor de een is het belangrijk "een vriendje te hebben", voor de ander "getrouwd te kunnen zijn". Miep is de enige bij wie hij de kans krijgt zichzelf te zijn, omdat zij geïnteresseerd is in een werkelijk contact met Wim. Maar als zij hem een kans biedt te breken met zijn milieu, kan Wim, ook dan niet de kracht opbrengen om op eigen benen te staan.

Hij vlucht terug naar het ouderlijk huis. Rest de vraag, in hoeverre hij zich bij het levenspatroon van zijn ouders zal aanpassen.

DE VORMGEVING.

"Een geboren leugenaar" is in een vrij traditionele vorm geschreven. Toch zien wij in dit stuk enkele kenmerken die specifiek zijn voor het moderne toneel.

Hierbij kan men aansluiten bij de toelichting op het Mrožek-programma. Daarin werd ruime aandacht besteed aan enkele verschillpunten tussen het moderne en het traditionele toneel. Beide vormen werden terwille van de duidelijkheid afzonderlijk toegelicht.

Natuurlijk was dit een theoretische onderscheiding. In "Een geboren leugenaar" ligt, evenals bij het moderne toneel, het aksent niet meer zozeer op "het verhaal", op "de intrige". Het is veel meer een direkte konfrontatie met het milieu. De mensen, het probleem en de achter-

gronden leren wij kennen doordat wij tijdens de voorstelling getuige zijn van de wijze waarop ieder in dit gezin leeft: met elkaar praat, met elkaar omgaat, eet en ruziemaakt. Het stuk vertelt geen verhaal óver dit gezin, maar laat ons eenvoudig zien hoe de mensen uit dit gezin leven. Juist om deze reden hebben wij vermeden in het programma een "korte inhoud" op te nemen. Het verhaal is immers niet belangrijk. Veel duidelijker en sprekender zijn de situaties die men ziet, situaties die in het programma in korte zinnen zijn samengevat.

Het is aan de toeschouwer om, door de confrontatie met gewone gezinssituaties, dit milieu en de fantasieën van Wim te leren begrijpen en er zijn konklusies uit te trekken.

Natuurlijk zou men bij het zien van dit stuk de opmerking kunnen maken dat de verschillende situaties in déze vorm in geen enkel gezin voorkomen. Dit is ten dele waar.

Het toneel is in zijn vormgeving steeds een verhevigde, een gekomprimeerde werkelijkheid. De kunstenaar geeft hieraan een eigen vorm.

Hij streeft er naar met zo weinig mogelijk middelen zoveel mogelijk uit te drukken.

Achter deze gekoncentreerde toneelwerkelijkheid schuilt wel degelijk de realiteit van ons dagelijks leven.

Het is aan de toeschouwer om deze te herkennen!

Albert van der Baan.

De zoon van de fam. Visser is in alle opzichten een buitenbeentje. Hoewel hij achttien jaar is, heeft hij zich nog steeds niet aangepast aan zijn omgeving en leidt konsekwent zijn eigen leven: komt thuis wanneer hij wil, eet wanneer hij wil, verlooft zich tegelijkertijd met drie meisjes en fantaseert de ene situatie na de andere. Fantasieën die zijn omgeving leugens noemt. De vraag rijst echter of het wel leugens zijn en Wim inderdaad die jongen is zoals zijn ouders hem beschouwen. Betekenen zijn leugens niet veel meer een vlucht in een andere werkelijkheid omdat hij verstikt in zijn eigen milieu?

* Regie-assistent: Cees Wijn

* Nederlandse bewerking:
Paul Rodenko

* Uitvoering dekors: Atelier Dix

* Foto's in dekor: Jan Swinkels
en Liesbet van Hout

* Astrakan-Coat geleverd door:
"Granny's Shop", Verwerstraat,
Den Bosch, tel. 04160-2868

Zondag

Een tragedie.

Ik heb rondgelopen in de regen, de hoed over
mijn ogen getrokken, met opgeslagen kraag, de
handen in de zakken. Daarna ben ik naar huis
teruggekeerd.

Ik ben opnieuw uitgegaan om iets te eten te
kopen.

En ik heb het opgegeten.

Vrijdag

.....

Maandag

.....

Uit het dagboek van
Witold Gombrowicz